

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ Μ. ΤΖΙΑΠΟΥΡΑΣ: ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΥΣ ΠΟΙΗΤΑΡΗΔΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Δρα Χρίστου Γ. Αριστείδου

Ο Χριστόδουλος Μιχαήλ Τζιαπούρας γεννήθηκε στα 1845/6 στο χωριό Κρίτου Τέρρα και πέθανε στα 1913 σε ηλικία 67 ετών. Τα πρώτα γράμματα, όπως συνέβαινε και με τους άλλους συνομηλικούς του, τα διδάχθηκε από τον ιερέα του χωριού του. Όταν ήταν ακόμη πολύ νέος μετανάστευσε στην Αλεξάνδρεια όπου εργαζόταν ως πλανόδιος πωλητής γλυκισμάτων. Δεν άντεξε όμως την ξενιτιά και έτσι πολύ σύντομα επέστρεψε στο χωριό του. Στα 1865, όταν ήταν 18-19 χρονών παντρεύτηκε την Χ' Τταλλούν Χ' Ττούλου από την Πέγεια με την οποία απέκτησε τέσσερεις γιους, και μια θυγατέρα. Τον αριθμό των παιδιών του και τα ονόματά τους τα αναφέρει ο ίδιος ο Τζιαπούρας στους εξής στίχους του:

«Ο πρώτος εν Θρασύβουλος, ο δεύτερος
Γιαννάκης
ο τρίτος εν Χαράλαμπος, τέταρτος Δημη-
τράκης.

Η κόρη είναι Μαριγώ η μάνα εν Χατζήνα
αν τους αφήσω νηστικούς ψοφούσι που την
πεινάν.»

Με την επιστροφή του στην Κύπρο εργάστηκε ως δάσκαλος σε διάφορα χωριά της Κύπρου. Γύρω στα 1876 τον συναντούμε ως δάσκαλο στο Πισσούρι και στα επόμενα χρόνια στα χωριά Ανώγυρα, Αλέκτορα, Κοιλάνι, Κρίτου Τέρρα, Σκούλλι, Περιστερώνα και Δρούσια. Εδίδασκε την «Πεταβοϊάν» και εκκλησιαστικά βιβλία. Ήταν μειλίχιος και καλοκάγαθος δάσκαλος, δεν επέβαλλε σωματικές τιμωρίες στους μαθητές του γιατί τις απεχθανόταν, αλλά τους ηθικοποιούσε με διάφορους άλλους τρόπους. Προσποιείται ότι είχε γνώσεις μαντικής και «έβγαλε τες τύχες» των χωρικών. Στο σχολείο κατασκεύαζε «σησαμόπηττες» έχοντας βοηθό τη σύζυγό του.

Ο δάσκαλος Τζιαπούρας ήταν πρώτος στο τραγούδι, στο «τσάπτισμα» σε γιορτές και πανηγύρια. Από το πρώτο του τραγούδι με τίτλο «ποιήματα», που έκδωσε το 1891 στη Λευκωσία, καταλαβαίνουμε πως ο Τζιαπούρας ήταν πραγματικά έμπειρος στο «τσάπτισμα».

Η ποιητάρικη του δράση αρχίζει ουσιαστικά μετά από το 1878. Σ' αυτό συνετέλεσαν δυο κυρίως παράγοντες. Πρώτο η εισαγωγή της τυπογραφίας στην Κύπρο (το 1878), που έδωσε τη δυνατότητα εκτύπωσης των ποιημάτων του και δεύτερο η εκμέρους του εγκατάλειψη, του διδασκαλικού επαγγέλματος, γεγονός που του επέτρεψε να επιδοθεί απεριόριστος στη συγγραφή των ποιημάτων του. Ο Τζιαπούρας ήταν από τους ελάχιστους μορφωμένους ποιητάρηδες. Τα ποιήματά του ήταν πολύ δημοφιλή και αγοράζονταν με ευχαρίστηση από τους πολλούς θαυμαστές του, οι οποίοι τα απομνημόνευαν και τα τραγουδούσαν στα πανηγύρια, στους γάμους και στις διάφορες γιορτές. Πολλοί ηλικιωμένοι, ιδιαίτερα στην επαρχία Πάφου, τραγουδούν ακόμη και σήμερα ποιήματα του Τζιαπούρα από φυλλάδες που δεν σώζονται πια. Ακόμη, υπάρχουν άτομα που πήραν το επώνυμο Τζιαπούρας, είτε γιατί φιλοξένησαν στο σπίτι τους τον ποιητή, είτε γιατί τραγουδούσαν με ιδιαίτερη αγάπη και επίδοση τα τραγούδια του συνοδεύοντας τον ποιητή στις διάφορες περιοδείες του, όπως είναι η περίπτωση του Χαράλαμπου από την κυρά της Μόρφου, που τόσο αυτός όσο και η οικογένεια του πήρε και διατηρεί ακόμη το επίθετο Τζιαπούρας. Τα ποιήματα του Τζιαπούρα ήταν από τα πιο ακριβοπληρωμένα. Ενώ οι φυλλάδες άλλων ποιητάρηδων, εξαιτίας του μεγάλου ανταγωνισμού, επωλούνταν κατά μέσο όρο προς 2 γρόσια, οι φυλλάδες με ποιήματα του Τζιαπούρα επωλούντο μέχρι 4,5-5 γρόσια. Η πρώτη φυλλάδα του Τζιαπούρα εκδόθηκε το 1891

και ετιμάτο 2,5 γρόσια, τιμή που θεωρήθηκε ως υπερβολική για την τότε εποχή!

Το 1896 περίπου ο Τζιαπούρας διορίστηκε δεκατιστής, κυβερνητικός υπάλληλος για την είσπραξη της δεκάτης (μεμούρης). Όμως, γρήγορα εγκατέλειψε το επάγγελμα αυτό επειδή τον είχαν διορίσει σε τρία απομακρυσμένα χωριά της Τηλλυριάς. Ο ίδιος εξιστορεί τις δυσκολίες του επαγγέλματος του μεμούρη ως εξής:

«Οι Ναζιράδες σήμεραν τίποτε δεν μ' αρέσαν όπου χωριά άσχημα στέλλουν εμένας μέσα.»

Τρία χωριά της Τηλλυριάς εις την
διαταγήν μου
τ' άντερον μου εκλώστηκεν έκοψεν
το φαγίν μου.
Την μια ημέραν με φάνης την άλλην
μείνε πίσω
κάποτες έβραζεν με ο νούς να φύω
να τ' αφήσω».

Στα 1899 διορίστηκε και πάλι δάσκαλος σ' ένα χωριό της επαρχίας Πάφου, στη Στενή. Όμως, από το 1900 μέχρι το θάνατό του (1913) η ποίηση αποτελεί γι' αυτόν τον μόνο πόρο ζωής. Δεν άφησε χωριό, δημόσια γιορτή, πανηγύρι που δεν το επισκέφθηκε. Χαρακτηριστικά ο ίδιος λέει:

«Ευρέθηκα την σήμεραν μια σφαίρα
και γυρίζω,
η Κύπρος είναι κτήμα μου και την
καλλιεργίζω.»

Ο Τζιαπούρας ήταν μεγαλόσωμος, ψηλός και χοντρός και φορούσε φέσι μέχρι το 1911 οπότε και το εγκατέλειψε ύστερα από τις ταραχές του κατακλυσμού στη Λεμεσό, όταν δόθηκε το σύνθημα για το ξέσχιμα του φεσιού που φορούσαν οι Έλληνες. Ήταν πολύ καλότροπος και γι' αυτό πολύ αγαπητός στο λαό. Ο ίδιος τραγούδησε από μια αυτοσυναίσθηση για την αγάπη που τούδειχναν οι άνθρωποι:

«Έχω την γλώσσαν την γλυκιάν και τον καλόν τον τρόπον».

Ως ποιητής άφησε εποχή. Ίδρυσε σχολή την Τζιαπουρίστικην», που βασιζόταν πάνω στο «τσιάττισμα» το ανεξάρτητο από τα προηγούμενα και επόμενα διστιχο. Για πολλούς νεαρούς ποιητάρηδες της εποχής του απετέλεσε το πρότυπο και πολλοί τον δέχονταν ως τον πνευματικό τους ανάδο-

χο. Μάλιστα μερικούς απ' αυτούς τους παρουσίασε ο ίδιος στο κοινό: «Τον Στροβολιώτη τον Κωστήν γνωρίστε μαθητήν μου ας έχει την ευκούλλαν μου, έπιασεν το ψουμίν μου.»

Ο Τζιαπούρας τύπωσε συνολικά 37 φυλλάδες. Η θεματογραφία των τραγουδιών του κάλυπτε όλα σχεδόν τα σημαντικότερα συμβάντα της εποχής του, όπως θεομηνίες, φόνους, δυστυχήματα, θανάτους κ.ά. Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωρίζει το ποίημά του που περιγράφει την πλημμύρα της Λεμεσού που έγινε το 1896. Τη χρονιά αυτή από μια ραγδαία βροχή είχε πλημμυρίσει ο γνωστός χείμαρρος «Γαρίλλης» που κυλά δίπλα από την πόλη Λεμεσό. Χύθηκε ορμητικός στην πόλη μέσα, έκανε σημαντική βλάβη στις περιουσίες των πολιτών και στάθηκε αφορμή να χαθεί ανθρώπινη ζωή.

«Χιόνια, βροχές εππεύτασιν με το
λαμπρόν αντάμα
στραπή, βροντή, θυμός Θεού, ήκουες
έναν κλάμα.
Εσοάν τ' αρνιά στην μάναν τους που
τρέχουν να βυζάσουν
έτζε εβγαίναν οι φωναίς, λογάριασε
φαντάσου

.....
τα όσα σπίτια ευρίσκοντο όλον από
πλιθάρια

διά μιας, τα σήκωσεν ωσάν τα μανιτάρια.»

Στα διηγηματικά του μεγάλα ποιήματα, που είναι εμπνευσμένα από διάφορα επεισόδια της σύγχρονης ζωής που συνβείναν γύρω του βρίσκει κανείς αρκετά στοιχεία που καθρεφτίζουν τα συμβάντα και γεγονότα μιας αρκετά μακράς εποχής, μιας ανεξέλεκτης, μα εξελισσόμενης αγροτικής κοινωνίας, μιας ζωής, της ζωής του Νησιού, που προχωρούσε από την αποτελεσματική περιοχή μιας καθυστερημένης, οπισθοδρομικής κι ανελεύθερης διακυβέρνησης προς την εξέλιξη και την πρόοδο. Οι αντιλήψεις και κρίσεις του Τζαπούρα πάνω στις νέες συνθήκες και όρους ζωής όπως αυτές δημιουργήθηκαν από τη μεταπολίτευση, ο θαυμασμός του για την αδέκαστη Βρετανική δικαιοσύνη, η πρόοδος της Παιδείας από ένα που είχε ζήσει κάτω από την τουρκοκρατία και ήταν έτσι σε θέση να κάμει συγκρίσεις, και τέλος ο διδαχισμός του που ήταν ο αναγκαίος επίλογος